Stieg Larsson

Den framgångsrike författaren och förkämpen mot rasism

1954 - 2004

Text
Wikipedia/Anders Dernback

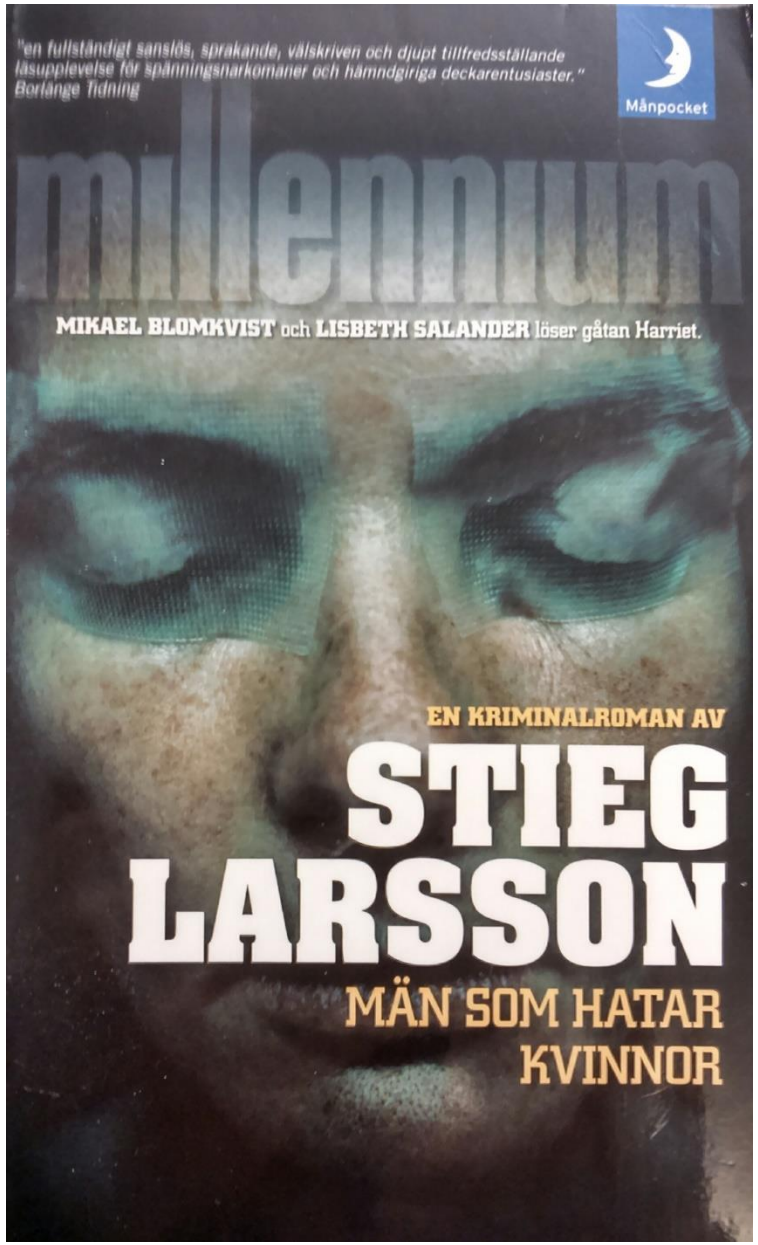
"en fullständigt sanslös, språkande, välskriven och djupt tillfredsställande läsupplevelse för spänningsnarkomaner och hämndgiriga deckarentusiaster." Borlänge Tidning
Månpocket
millennium
MIKAEL BLOMKVIST och LISBETH SALANDER löser gåtan Harriet.
EN KRIMINALROMAN AV
STIEG LARSSON
MÄN SOM HATAR KVINNOR

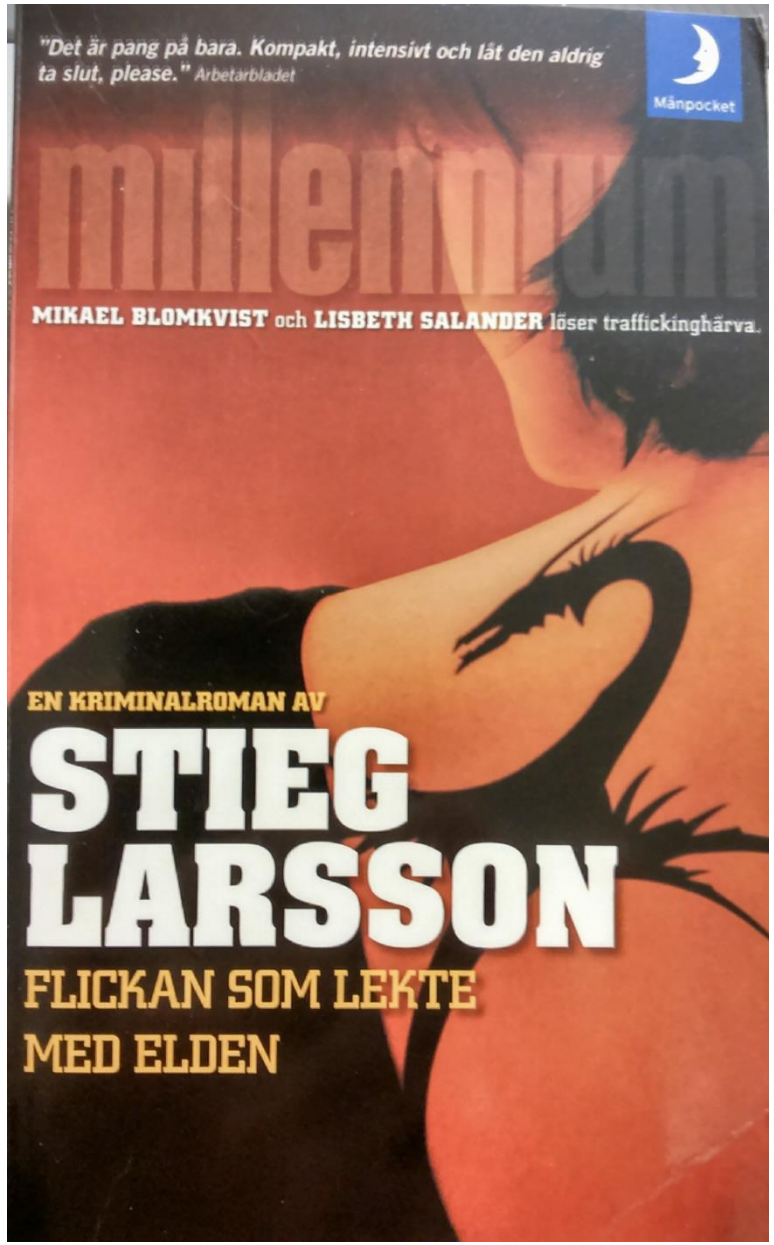
"Det är pang på bara. Kompakt, intensivt och låt den aldrig ta slut, please." Arbetarbladet
Månpocket
millennium
MIKAEL BLOMKVIST och LISBETH SALANDER löser trafficking härva.
EN KRIMINALROMAN AV
STIEG LARSSON
FLICKAN SOM LEKTE MED ELDEN

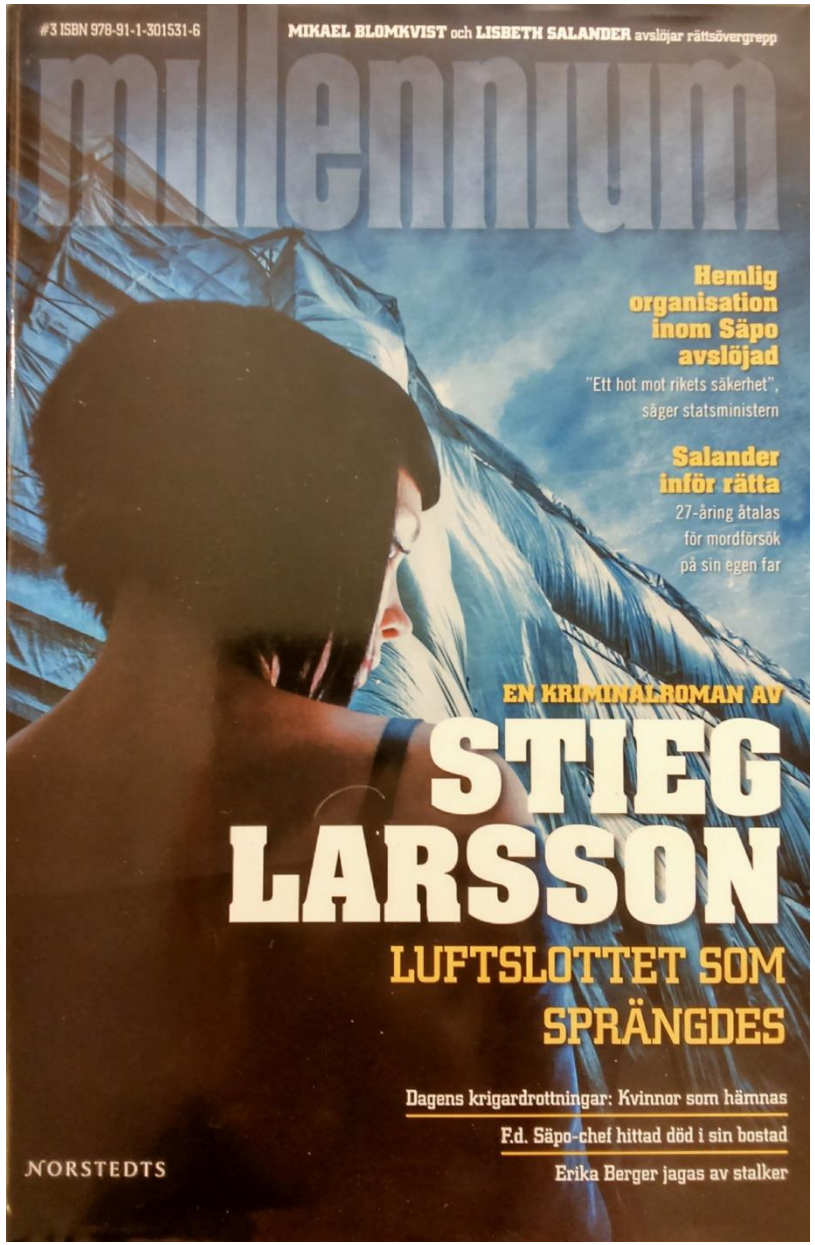
#3 ISBN 978-91-1-301531-6
MIKAEL BLOMKVIST och LISBETH SALANDER avslöjar rättsövergrepp
millennium
Hemlig organisation inom Säpo avslöjad
"Ett hot mot rikets säkerhet", säger statsministern
Salander inför rätta
27-åring åtalas för mordförsök på sin egen far
EN KRIMINALROMAN AV
STIEG LARSSON
LUFTSLOTTET SOM SPRÄNGDES
Dagens krigardrottningar: Kvinnor som hämnas
F.d. Säpo-chef hittad död i sin bostad
Erika Berger jagas av stalker
NORSTEDTS

Stieg Larsson, officiellt Karl Stig-Erland Larsson, **född 15 augusti 1954 i Skelleftehamn, Västerbotten, död 9 november 2004 i Stockholm, var en svensk journalist och författare. Larsson är känd för sin romansvit Millennium (Män som hatar kvinnor (2005), Flickan som lekte med elden (2006) och Luftslottet som sprängdes (2007)), som filmatiserats i både Sverige och USA. Romansviten utgavs efter Larssons död i hjärtinfarkt 2004.**

Stieg Larsson var även känd för sitt mångåriga politiska och journalistiska engagemang för socialism och emot högerextremism och rasism. Han var bland annat med och grundade tidskriften Expo, för vilken han från 1999 var chefredaktör.

Uppväxt

När Stieg Larsson föddes var föräldrarna 19 år. Fadern, Erland Larsson, var tecknare på Västerbottens-Kuriren. Stieg Larsson växte upp hos sin morfar i Mågglіden nära byn Bjursele mellan Norsjö och Bastuträsk, Västerbottens län. Där bodde han under sina första nio år fram till morfaderns död. Sedan bodde han i Umeå mellan 9 och 21 års ålder, en uppväxttid som formade honom och hans författarskap och arbete för demokrati.

Larsson bodde sedan efter morfaderns död hos föräldrarna, som nu också hade ytterligare en son, men flyttade som 16-åring hemifrån. Vid 18 års ålder träffade han på ett möte för Förenade FNL-grupperna i Umeå blivande arkitekten Eva Gabrielsson, som blev hans livskamrat fram till hans död.

Stieg Larssons morfar var,

enligt Gabrielsson, anti-nazist. På 1940-talet hade morfadern internerats i det norrbottniska interneringslägret Storsien (efter kriget omdöpt till arbetsläger). Trots att Larssons far hävdar att den historien inte är sann, hävdar Gabrielsson att det är här som Stieg Larssons arbete sedan 1970-talet mot diskriminering, rasism och högerextremism bottnar. Morfadern uppges ha varit anställd vid Rönnskärsverken i Skelleftehamn samma år som Stieg Larsson föddes 1954.

1969 såg den femtonårige Stieg Larsson tre vänner våldta en flicka i hans egen ålder på en campingplats i Umeå. Han vågade inte ingripa och ringde senare flickan för att be henne om ursäkt men hon sa att hon aldrig kunde förlåta honom. Det blev ett plågsamt minne som formade hans skrivande om kvinnovåld. Det har Kurdo Baksi berättat om i sin bok Min vän Stieg Larsson

Politiskt engagemang

Stieg Larsson var tidigt engagerad inom vänsterrörelser och -press. Från 1970-talet till omkring 1980-talets mitt var han partipolitiskt aktiv i dåvarande Kommunistiska Arbetarförbundet, numera trotskistiska Socialistiska Partiet, och bidrog fram till 1989 ofta med artiklar till dess tidning Internationalen. Därefter lämnade han partiet.

Aktivism och journalistisk

Delar av 1977 tillbringade Larsson i Eritrea, där han lärde ett kompani av kvinnliga gerillasoldater i den marxistiska Eritreanska befrielsefronten (ELF) att skjuta med granatkastare. Efter att ha drabbats av inflammation i njurarna beslöt han sig för att lämna landet. Väl hemma i Sverige arbetade han som nyhetsgrafiker vid Tidningarnas telegrambyrå (TT) mellan 1977 och 1999.
Från 1982 arbetade Larsson som skandinavienkorrespondent för den brittiska antifascistiska tidningen Searchlight.

Stieg Larsson var en av dem som grundade Hill-stiftelsen, som 1995 omdöptes till stiftelsen Expo, och arbetade som chefredaktör för tidskriften Expo från 1999.
Larsson utgav 1991 boken Extremhögern tillsammans med Anna-Lena Lodenius. Han skrev även Sverigedemokraterna: den nationella rörelsen tillsammans med Mikael Ekman, samt var medförfattare till boken Sverigedemokraterna från insidan.

Millennium

Innan han avled fanns tre deckare färdigställda, den så kallade Millennium. Larsson hade först fått serien om Millennium refuserad av Piratförlaget, men efter att Larssons bekant Robert Aschberg läst den då outgivna serien, ringde Aschberg till Norstedts Förlag och bad dem läsa böckerna. Norstedts beslutade 2004 att ge ut serien.

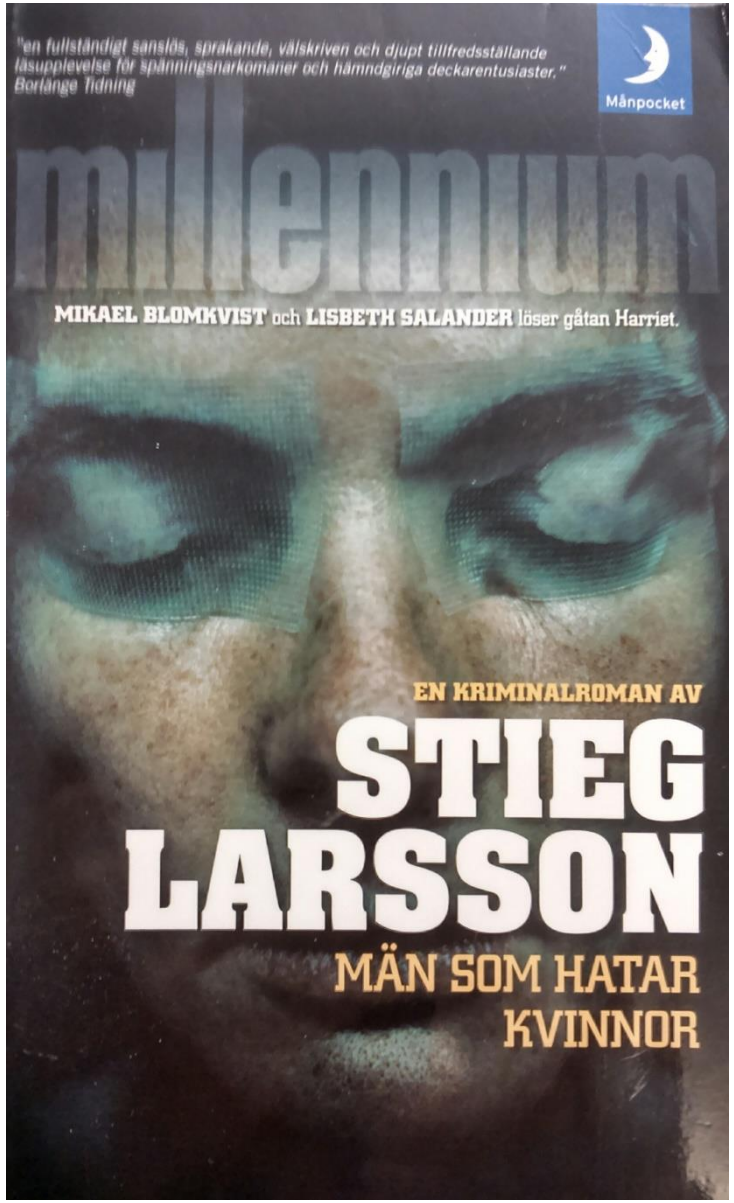

Vilket **misstag av Piratförlaget**, i klass med Decca som Tackade nej till Beatles och även liknande misstag i Historien (Harry Potter böckerna): man **tackade nej till att ge ut Stieg Lassons böcker (år 2003)**

Bolaget startade 1999 och under år 2000 gav man ut sina första böcker.
Ersättningen de ger ut följer en 50 % delning efter kostnader.
Med miljardintäkter, så ett mycket stort misstag, rent ekonomiskt, men det drabbade relativt rika ägare, se nedan.

Ägare till Piratförlaget är Liza Marklund, Jan Guillou, Ann-Marie Skarp och Carl Hamilton, författare och ekonom.

Moggliden AB,
VD Knut Joachim Manfred Larsson
Org.nummer: 556768-6471

Stieg Larssons släktingars bolag, här lite av resultatet ekonomiskt

En hel del pengar som Eva Gabrielsson inte fick

Tillgångar år 2018: 375 939 000 kronor

Netto omsättning ca. 28 000 000 kr/år

Inget giltigt testamente hittades, då ärver bl a syskon

Den första boken i serien, Män som hatar kvinnor, gavs ut i augusti 2005. Nummer två, Flickan som lekte med elden, gavs ut i juni 2006, och den tredje Luftslottet som sprängdes gavs ut i maj 2007. I juni 2011 hade böckerna i Millennium tillsammans sålts i 80 miljoner exemplar i ett 50-tal länder. En fjärde bok i serien var till stor del skriven när Larsson avled.

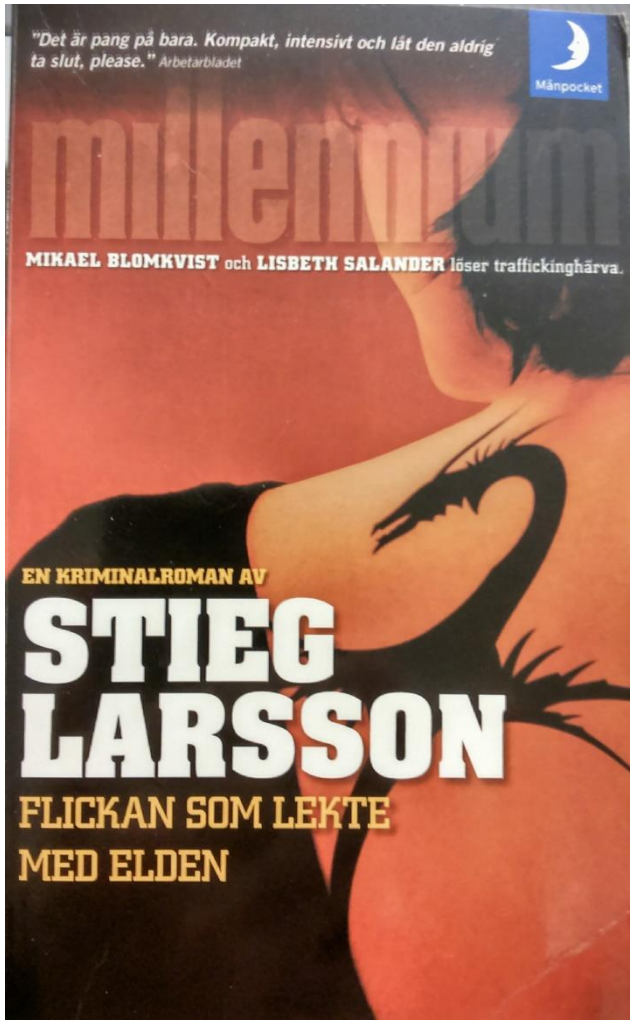

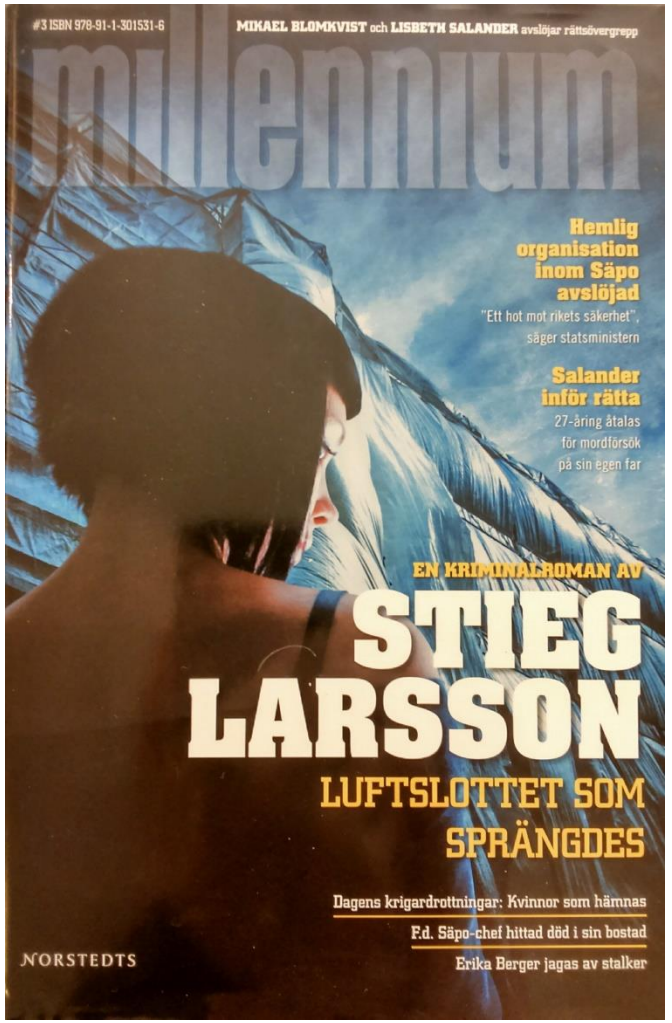

Larsson beskrev i en tidningsintervju kort före sin död detta författande i en ny genre som "sin pensionsförsäkring". Rättigheterna till Millennium-serien förvaltas idag av Moggliden AB.

I december 2013 meddelade förlaget Norstedts att man givit författaren David Lagercrantz i uppdrag att skriva en fjärde bok som fristående fortsättning till trilogin Millennium. Boken publicerades den 27 augusti 2015, med titeln Det som inte dödar oss.

Död och efterspel

Larsson avled hastigt på arbetet i hjärtinfarkt den 9 november 2004. Eftersom Larsson och Eva Gabrielsson inte var gifta och det saknades testamente tillföll hela arvet, finansiella tillgångar och litterär verksamhet, fadern och brodern. Ett stort bråk om arvet blev ett resultat av Stieg Larssons död. I maj 2008 avslöjades att ett testamente av Larsson hittats, där han testamenterade sina finansiella tillgångar till Kommunistiska Arbetarförbundets (Socialistiska partiets) Umeåavdelning. Testamentet, som inte är bevittnat och därför inte juridiskt bindande, skrevs av Larsson 1977 strax innan han åkte till inbördeskriget i Etiopien.

Eva Katarina Gabrielsson, född den 17 november 1953 i Lövånger i Västerbotten, är en svensk arkitekt som mest är känd för att ha varit sambo med författaren och journalisten Stieg Larsson under 30 år, fram till hans död 2004. Eva Gabrielsson och Stieg Larsson träffades under de sena tonåren på ett möte för Förenade FNL-grupperna i Umeå.
Gabrielsson har arbetat som arkitekt och CAD-projektör hos byggaren Ohlsson & Skarne, sekreterare för regeringens byggkostnadsdelegation, projektledare för hållbart byggande i Dalarna, samt arbetat med Bygga-bo-dialogen med manualer för miljöklassning av byggnader.
År 1997 erhöll Gabrielsson 20 000 kronor i stipendium från Stockholm-Gillets stiftelse för byggnadskultur för att ge ut en bok om arkitekten Per Olof Hallman, Stockholms första stadsplanedirektör och förra sekelskiftets stora stadsplanerare i Sverige. Gabrielsson har i sitt sommarprogram beskrivit hur hon efter att i flera år grävt i arkiv, läst gamla protokoll och dokumenterat hur livet är i Hallman-miljöer runt om i Stockholm var färdig med det mesta skrivarbetet vid tidpunkten för Stieg Larssons plötsliga död.

Eva Gabrielssons utgångspunkt är att Hallmans miljöer är miljöer där de flesta människor trivs än idag, efter 100 år. Gabrielsson hävdar att det inte är någon tillfällighet att Millennium-seriens "good guys" bor i områden planlagda av Hallman. Hon beskriver det som att Stieg Larsson inte hade tid att göra Stockholmsresearch, och istället fick använda sig av hennes manus.

Postumt erkännande

Den 19 maj 2012 fick Larsson postumt utmärkelsen hedersmedborgare i Umeå, där han bodde mellan 9 och 21 års ålder. Utmärkelsen togs emot av hans bror Joakim och far Erland Larsson. Motiveringen lyder: "När ord bildar meningar, kan de också ge mening. Stieg Larsson nådde ända fram som journalist och i ett författarskap utan motstycke. Grunden lades under hans tid i Umeå, av en engagerad familj och genom en tidig övertygelse. Stieg Larsson har kombinerat det goda berättandet med en orubblig hållning för medmänsklighet, demokrati och kvinnors rätt."

Science fiction

Under många år var Stieg Larsson också engagerad på den svenska science fiction-scenen, där han bland annat tillsammans med Rune Forsgren publicerade de båda uppskattade fanzinen Sfären och Fijagh!. 1978–1979 ingick han i styrelsen för Nordens största sf-förening, Skandinavisk förening för science fiction, SFSF; 1980 var han föreningens ordförande.

Skandinavisk Förening för Science Fiction, SFSF, bildades 1960

med syftet att verka för spridandet och befästandet av intresset för science fiction i Sverige och de övriga nordiska länderna. Sedan dess har föreningens intressesfär utökats till fantasy- och skräcklitteraturen.

https://sv.wikipedia.org/wiki/Millennium_(bokserie)#/media/File:Stockholms_stadsmuseum_Millenniumutst%C3%A4llning_2014.jpg

Millennium

är tre deckare skrivna av Stieg Larsson. Innan han dog hann han skriva färdigt och lämna in böckerna till Norstedts Förlag som valde att publicera dem, och det blev en stor succé. Millennium är de svenska böcker som sålt bäst någonsin. En fjärde roman som bygger vidare på serien har skrivits av David Lagercrantz och utkom 2015. Den femte romanen i serien heter Mannen som sökte sin skugga och kom ut september 2017.

Det första manuset

Det första manuset skickades 2003 till Piratförlaget, men de var inte intresserade. Istället kontaktades Norstedts förlag som våren 2004 beslutade att ge ut böckerna. Stieg Larsson fick ett förskott på 590 000 kronor. Han hade planerat att skriva tio böcker om Mikael Blomkvist och hade handlingens huvuddrag för de sex första romanerna klar. De tre första romanerna var klara vid hans bortgång och han hade skrivit 320 sidor på den fjärde romanen. Efter hans bortgång blev det en tvist om arvet. Larsson var i många år sambo med Eva Gabrielsson, men eftersom han inte upprättat något testamente eller samboavtal blev det hans bror och pappa som ärvde upphovsrätten och inkomsterna från böckerna. De förvaltar idag rättigheterna genom bolaget Moggliden AB, namngivet efter byn där Larsson växte upp. Gabrielsson har dock datorn med det ofärdiga utkastet till en fjärde bok i serien i sin besittning. Arbetsnamnet på manuset är "Guds hämnd".

Böckerna

En utställning vid Stadsmuseet i Stockholm.
Den första boken (Män som hatar kvinnor) gavs ut i augusti 2005, den andra (Flickan som lekte med elden) kom i juni 2006 och den tredje (Luftslottet som sprängdes) kom ut i maj 2007. Larsson inspirerades av sin brorsdotter när han skapade rollfiguren Lisbeth Salander. Även Pippi Långstrump är en förebild.

Böckerna är översatta till flera språk, bland annat till engelska, och har där titlarna The Girl with the Dragon Tattoo, The Girl Who Played with Fire, och The Girl Who Kicked the Hornets' Nest. Översättningarnas kvalitet har kritiserats, och den amerikanske översättaren krävde att få verket publicerat under pseudonym eftersom han inte var nöjd med kvalitetsgranskningen av den slutliga versionen. I juni 2011 hade böckerna i Millennium tillsammans sålt i 80 miljoner exemplar i ett 50-tal länder.

Män som hatar kvinnor

Journalisten Mikael Blomkvist har blivit dömd för förtal och vill undslippa uppmärksamheten i Stockholm. Av industrimagnaten Henrik Vanger får han i uppdrag att skriva familjen Vangers släktkrönika men egentligen vill Vanger att han ska titta närmare på dennes brorsdotter Harriets märkliga försvinnande hösten 1966. Blomkvist lär också känna den geniala men omyndigförklarade Lisbeth Salander, expert på att ta sig in i datanätverk.

I Svenska Dagbladet menade Magnus Eriksson att "Det är en suveränt berättad historia och en fingerfärdigt konstruerad gåta. Det solida genrehantverket för tankarna till de stora svenska deckarförfattarna, som Vic Suneson, Jan Ekström och H.-K. Rönblom." I Hallands Nyheter ansåg Lena Kvist att "Det var länge sedan jag läste en så spännande och intelligent deckare."

Romanen vann Skandinaviska Kriminalsällskapets pris Glasnyckeln för bästa nordiska kriminalroman.

Flickan som lekte med elden

Romanen publicerades i juni 2006. Journalisten Mikael Blomkvist kontaktas av frilansjournalisten Dag Svensson som säger sig ha kartlagt den svenska sexhandeln, ett ämne som är intressant för Blomkvists tidskrift för grävande journalistik Millennium. Lisbeth Salander tar itu med advokat Nils Bjurman som är hennes förmyndare.

I Svenska Dagbladet ansåg Magnus Persson att "Allt som imponerade i debuten är intakt också i uppföljaren: den skickliga personskildringen, den vassa dialogen, samhällskritiken, humorn och den sanslöst spännande intrigen." I Göteborgs-Posten var Per Planhammar kritisk till romanen och ansåg att Larsson på flera olika sätt hade tagit sig vatten över huvudet, bland annat genom en rad stereotypa karaktärer.

Romanen utsågs av Svenska Deckarakademin till 2006 års bästa svenska kriminalroman med motiveringen: "en spännande, tempofylld thrillerskröna framförd med en alldeles egen berättarröst"

Luftslottet som sprängdes

Händelserna i den föregående boken har visat på förekomsten av en hemlig grupp inom Säpo som bildades under kalla kriget. Denna grupp står ytterst bakom de rättsövergrepp som Lisbeth Salander har utsatts för sedan 12-årsåldern för att skydda den sovjetiske storspionen Alexander Zalachenko, Salanders far.

I Svenska Dagbladet ansåg Magnus Persson att "Larssons romantrilogi överträffar det mesta inom genrens svenska variant i dag." och att Larssons böcker visade att det finns hopp för den svenska kriminalgenren. I Göteborgs-Posten liknade Ragnar Strömberg romanen vid John le Carrés spionthrillers och beklagade att trilogin inte fick en fortsättning.

Det som inte dödar oss

I december 2013 tillkännagav Norstedts förlag att man gett författaren David Lagercrantz i uppdrag att skriva en fjärde del som fristående fortsättning till trilogin. Boken publicerades den 27 augusti 2015. Norstedts sade samtidigt att boken inte är baserad på Stieg Larssons (ofärdiga) manus till en fjärde bok och att förlaget aldrig haft tillgång till något sådant manus.

I samband med boklanseringen kritiserades Norstedts förlag för att stipulera villkor för de journalister som skulle intervjua författaren David Lagercrantz. Journalisterna fick till exempel inte läsa boken i förväg. En av förlagets företrädare menade att journalister inte behöver läsa en bok före en intervju. Hon föreslog att journalisterna istället skulle fråga om projektet var att ta över att skriva Millennium-serien, fråga om författaren eller fråga hur författaren hade förvaltat karaktärerna

I boken möter vi åter Salander och Blomkvist, som hamnar mitt i aktuella frågor om nationell och internationell övervakning, mediekris och industrispionage. Blomkvist får ett tips om den tillbakadragne professorn Frans Balder och hans autistiske son August. Balder är en ledande forskare inom artificiell intelligens, vilket inte intresserar Blomkvist förrän han förstår att en hacker som stämmer in på Lisbeth Salanders profil har ett finger med i spelet, och att även NSA har hittat hennes profil. Dessutom återkommer Lisbeths tvillingsyster Camilla. Lagercrantz utvecklar Stieg Larssons porträtt av såväl den stenhårda och iskalla Lisbeth Salander som den evigt engagerade Mikael Blomkvist till att få nya och mjukare, inte fullt så överdrivna karaktärsdrag

Mannen som sökte sin skugga

Den femte romanen i Millenium, och den andra av David Lagercrantz, utkom i september 2017 och har titeln Mannen som sökte sin skugga. Det avslöjades i förväg att Lisbeth Salander hamnar i fängelse

Scen med Daniel Craig från The Girl with the Dragon Tattoo. Filminspelning i "regn" på Rådhustrappan i Stockholm, 2011.

https://sv.wikipedia.org/wiki/Millennium_(bokserie)#/media/File:The_Girl_With_the_Dragon_Tattoo_2011.jpg

Filmatiseringar

De tre romanerna filmatiserades från februari 2008 och ett år framåt. Enligt en ursprunglig plan skulle den första romanen ha blivit en långfilm och två TV-avsnitt på 90 minuter. De andra två böckerna skulle enbart spelas in för SVT. Senare kom beskedet att man i stället skulle göra långfilmer av alla tre böckerna. Michael Nyqvist spelar rollen som Mikael Blomkvist och Noomi Rapace spelar Lisbeth Salander. De tre filmerna hade biopremiär 27 februari, 18 september och 27 november 2009. Under mars-april 2010 sändes filmerna som TV-serie i SVT1. Varje film var då uppdelad i två delar på 90 minuter vardera. TV-serien är mer fördjupad och innehåller flera scener som klipptes bort till biofilmerna, vilket gör att filmerna är cirka 110 minuter kortare än TV-serien. I slutet av juni 2010 hade den första filmen, Män som hatar kvinnor, spelat in över 800 miljoner kronor världen över.

Den 21 december 2011 hade en amerikansk nyinspelning av Män som hatar kvinnor premiär i Sverige. Den går under namnet The Girl with the Dragon Tattoo och i huvudrollerna återfinns Daniel Craig och Rooney Mara.

https://sv.wikipedia.org/wiki/Noomi_Rapace#/media/File:Noomi_Rapace_C%C3%A9sar_2018.jpg

Hilda Noomi Rapace

tidigare Norén, född 28 december 1979 i Norrbo församling, Hudiksvalls kommun, är en svensk skådespelare. Hon har bland annat uppmärksammats i rollen om Lisbeth Salander i tre filmer efter Stieg Larssons Millennium-svit.

Betydande roller

Lisbeth Salander i Män som hatar kvinnor Elizabeth Shaw i Prometheus

https://sv.wikipedia.org/wiki/Lisbeth_Salander#/media/File:Noomi_Rapace_2007.jpg

Salander

är en inåtvänd hacker som jobbar som utredare på säkerhetsföretaget Milton Security. Tillsammans med journalisten Mikael Blomkvist löser hon mysteriet med den försvunna Harriet Vanger, och i samband därmed tvingas hon med våld att konfrontera sin ondskefulle förvaltare och därefter hela sin uppväxt då hon var inspärrad på mentalsjukhus. Hennes hämndhistoria får konsekvenser för såväl stora företagskoncerner som Sveriges kontraspionageorganisationer, och sägs bland annat vara Millennium-seriens största behållning. Hon har beskrivits som en "vänsterfeministisk actionfigur, som attackerar skärningspunkten mellan männens och företagens makt, en antifascist i vagt fascistiska symboler

Rollen som Lisbeth Sallander

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Rooney_Mara,_Daniel_Craig_and_David_Fincher_(2012).jpg

Rooney Mara

Mara långfilmsdebuterade 2005 då hon spelade en liten roll i skräckfilmen Mördande legender 3: Bloody Mary, där hennes äldre syster Kate Mara spelade en av huvudrollerna. Hon har även varit gästskådespelare i TV-serier som till exempel Law & Order: Special Victims Unit och Cityakuten. Hon medverkade i två filmer regisserade av David Fincher: Social Network, filmen om den sociala nätverkstjänsten Facebook, samt Hollywood-versionen av Stieg Larssons Män som hatar kvinnor (The Girl with the Dragon Tattoo), där hon spelade rollen som Lisbeth Salander. År 2015 belönades hon med Guldpalmen för "Bästa kvinnliga huvudroll" i Carol.

Eftermäle

Salander anges ibland som den största orsaken till att böckerna om Millennium och filmerna fått så stora framgångar. Hon har bland annat beskrivits som "den digitala ålderns första verkliga hjältinna". Stephen King har kallat henne "en av de stora rollfigurerna inom litteraturen, helvetiskt farlig trots att hon påminner om ett borttappat barn; hon sparkar karate lika bra som hon hackar datorer

Stiftelsen Expo är en svensk stiftelse grundad 1995 med syfte att "upplysa allmänheten om rasism och främlingsfientlighet genom tidningsproduktion och tidningsutgivning". I verksamheten ingår tidskriften Expo och arkivet Expo Research.

Expo är partipolitiskt obunden med en uttalad avsikt att vara partipolitiskt gränsöverskridande och att samla antirasister oavsett övriga åsikter och värderingar. Styrelsen har genom åren bestått av personer med bakgrund i olika delar av samhällslivet och från olika politiska läger.

Stiftelsens ordförande (2015) är Charles Westin och Chefredaktör och ansvarig utgivare för tidskriften (2015) är Daniel Poohl. Tidskriften Expo utkommer med fyra nummer per år, med upplagan 3 500 exemplar (år 2014)

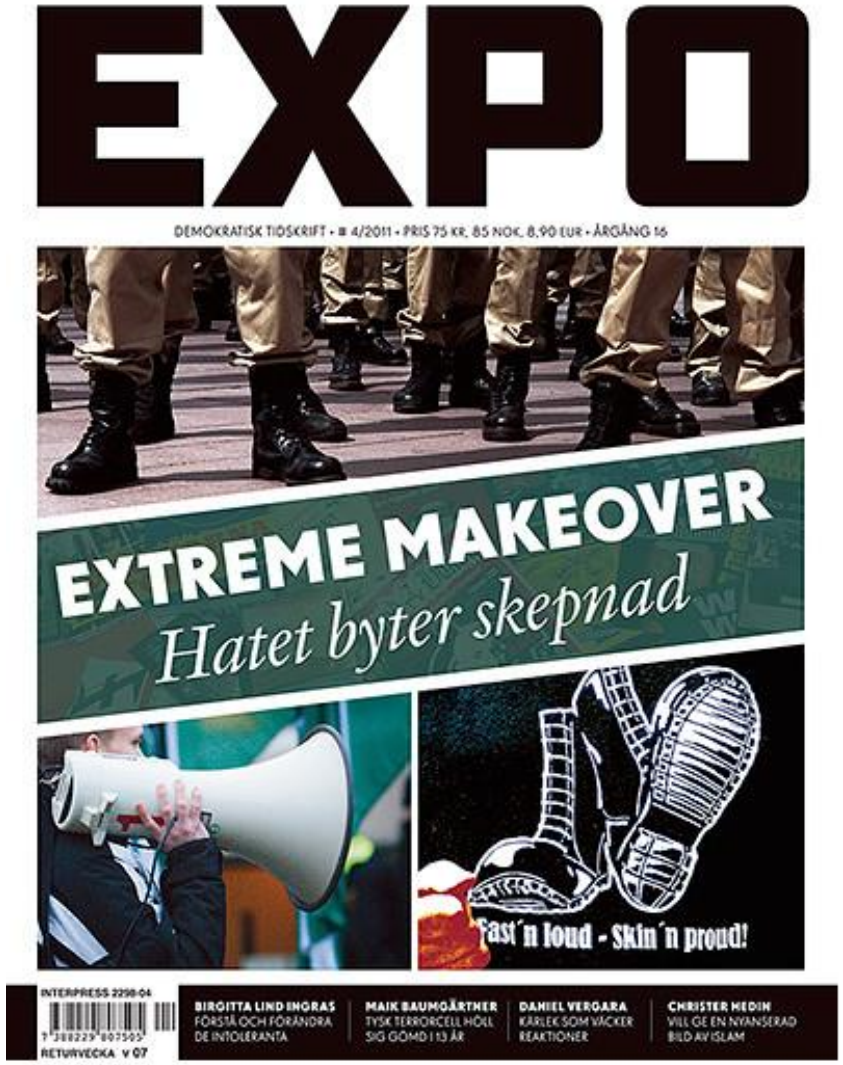

https://sv.wikipedia.org/wiki/Expo#/media/File:Expo_cover.jpg

Ur gruppen som var med och grundade Expo namnger Expo själva endast Stieg Larsson, men även Andreas Rosenlund, Jennie K Larsson och Jesper Weithz har angett sig som grundare, samtidigt som Tobias Hübinette hävdar att han var ensam grundare. I den ursprungliga Expogruppen fanns det med personer som varit med i Antifascistisk aktion men där alla enligt Rosenlund hade lämnat den miljön bakom sig när Expo bildades.

https://sv.wikipedia.org/wiki/Tobias_H%C3%BCbinette#/media/File:Tobias_H%C3%BCbinette.jpg

Arkiv, forskning och Expo Research

Stiftelsen Expo innehar vad man kallar "Nordens största samling av rasistiskt och främlingsfientligt material. Arkivet är en del av stiftelsens forskningsverksamhet, Expo Research. Det innehåller rasistiskt och främlingsfientligt material med uppgifter om bland annat den svenska extremhögern och ger underlag för forskning, tidskriftsartiklar och föreläsningar.

Arkivet är öppet för forskare och journalister. En del av det är publicerat på Expos hemsida. Enligt Expos egen uppgift använder även Säkerhetspolisen uppgifter från Expo.